Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
prezentate la 30 noiembrie 2023 [1]

Cauza C-409/22

UA
împotriva
EUROBANK BULGARIA

[cerere de decizie preliminară formulată de Apelativen sad - Sofia (Curtea de Apel din Sofia, Bulgaria)]

„Trimitere preliminară – Libera circulație a capitalurilor – Servicii de plată pe piața internă – Directiva 2007/64/CE – Noțiunea de instrument de plată – Procură a unei persoane împuternicite care acționează în numele titularului contului – Copie a procurii certificată prin apostilă – Dovada autenticității – Noțiunea de operațiune de plată – Drepturi și obligații legate de prestarea și utilizarea serviciilor de plată – Operațiuni de plată neautorizate – Răspunderea prestatorului de servicii de plată”

1. Directiva 2007/64/CE [2] și Directiva (UE) 2015/2366 [3], care a înlocuit-o pe prima începând cu 13 ianuarie 2018, reglementează prestarea de servicii de plată pe piața internă. Ca urmare a dezvoltării tehnologice, aceste servicii evoluează foarte rapid [4].

2. Litigiul care se află la originea acestei trimiteri preliminare se desfășoară între o bancă bulgară și un client din al cărui cont curent s-au efectuat retrageri pe care acesta din urmă neagă că le-ar fi autorizat. Clientul solicită băncii rambursarea fondurilor transferate.

3. În acest context, Curtea va trebui să clarifice noțiunile de „instrument de plată” [5] și de „autentificare” utilizate în Directiva 2007/64 care este aplicabilă *ratione temporis* în prezenta cauză.

1 Limba originală: spaniola.

2 Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 13 noiembrie 2007 privind serviciile de plată în cadrul pieței interne, de modificare a Directivelor 97/7/CE, 2002/65/CE, 2005/60/CE și 2006/48/CE și de abrogare a Directivei 97/5/CE (JO 2007, L 319, p. 1).

3 Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 25 noiembrie 2015 privind serviciile de plată în cadrul pieței interne, de modificare a Directivelor 2002/65/CE, 2009/110/CE și 2013/36/UE și a Regulamentului (UE) nr. 1093/2010 și de abrogare a Directivei 2007/64/CE (JO 2015, L 337, p. 35).

4 Comisia Europeană a început deja procesul de actualizare a Directivei 2015/2366. A se vedea documentul *A study on the application and impact of Directive (EU) 2015/2366 on Payment Services (PSD2)*, FISMA/2021/OP/0002.

5 În ceea ce privește îndoielile pe care le ridică această noțiune, a se vedea *Opinion of the European Banking Authority on its technical advice on the review of Directive (UE) 2015/2366 on payment services in the internal market (PSD2)*, EBA/Op/2022/06, 23 iunie 2022, p. 111 și 112.

4. Curtea ar trebui de asemenea să își dezvolte jurisprudența încă incipientă cu privire la răspunderea prestatorilor de servicii de plată (denumiți în continuare „PSP”) pentru operațiunile de plată neautorizate de utilizatori.

I. Cadrul normativ

A. Dreptul Uniunii: Directiva 2007/64

5. Articolul 4 punctele 19 și 23 conține următoarele definiții:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

[…]

19. prin «autentificare» se înțelege procedura care permite prestatorului de servicii de plată să verifice utilizarea unui instrument de plată specific, inclusiv elementele sale de securitate personalizate;

[…]

23. prin «instrument de plată» se înțelege orice dispozitiv (dispozitive) personalizat(e) și/sau orice serie de proceduri convenite între utilizatorul serviciilor de plată și prestatorul de servicii de plată și folosit de utilizatorul serviciilor de plată pentru a iniția un ordin de plată.”

6. Potrivit articolului 54 („Consimțământul și retragerea consimțământului”):

„(1) Statele membre se asigură că o operațiune de plată este considerată autorizată doar în cazul în care plătitorul și-a exprimat consimțământul referitor la executarea operațiunii de plată. O operațiune de plată poate fi autorizată de către plătitor fie înainte, fie după executarea sa, dacă plătitorul și prestatorul său de servicii de plată au convenit astfel.

(2) Consimțământul de a executa o operațiune de plată sau o serie de operațiuni de plată trebuie să fie dat în forma convenită între plătitor și prestatorul său de servicii de plată.

În absența unui astfel de consimțământ, operațiunea de plată este considerată ca fiind neautorizată.

(3) Plătitorul își poate retrage consimțământul în orice moment, dar nu mai târziu de momentul irevocabilității în conformitate cu articolul 66. Aceleași dispoziții se aplică și în cazul consimțământului exprimat pentru executarea mai multor operațiuni de plată, care poate de asemenea să fie retras, cu efectul ca orice operațiune de plată viitoare să fie considerată neautorizată.

(4) Procedura de exprimare a consimțământului trebuie convenită între plătitor și prestatorul său de servicii de plată.”

7. Articolul 59 („Probe privind autentificarea și executarea operațiunilor de plată”) prevede:

„(1) În cazul în care un utilizator al serviciilor de plată neagă faptul că a autorizat o operațiune de plată executată sau pretinde că operațiunea de plată nu a fost corect executată, statele membre impun ca prestatorul de servicii de plată să fie cel care trebuie să demonstreze că operațiunea de plată a fost autentificată, înregistrată corect, introdusă în conturi și nu a fost afectată de nicio defecțiune tehnică sau de alte deficiențe.

(2) În cazul în care un utilizator al serviciilor de plată neagă faptul că a autorizat o operațiune de plată executată, folosirea în sine a unui instrument de plată înregistrat de prestatorul de servicii de plată nu este în mod necesar suficientă pentru a dovedi fie că operațiunea de plată a fost autorizată de către plătitor, fie că plătitorul a acționat în mod fraudulos sau nu a respectat, intenționat sau din neglijență gravă, una sau mai multe dintre obligațiile care îi revin în temeiul articolului 56.”

8. Articolul 60 („Răspunderea prestatorului de servicii de plată pentru operațiunile de plată neautorizate”) prevede:

„(1) Statele membre se asigură că, fără a aduce atingere articolului 58, în cazul unei operațiuni de plată neautorizate, prestatorul de servicii de plată al plătitorului rambursează imediat plătitorului suma aferentă operațiunii de plată neautorizate respective și, dacă este cazul, readuce contul de plăți debitat în situația în care s-ar fi aflat dacă operațiunea de plată neautorizată nu s-ar fi efectuat.

[…]”

9. Articolul 86 („Armonizare completă”) stipulează:

„(1) Fără a aduce atingere articolului 30 alineatul (2), articolului 33, articolului 34 alineatul (2), articolului 45 alineatul (6), articolului 47 alineatul (3), articolului 48 alineatul (3), articolului 51 alineatul (2), articolului 52 alineatul (3), articolului 53 alineatul (2), articolului 61 alineatul (3), articolului 72 și articolului 88, în măsura în care prezenta directivă include dispoziții armonizate, statele membre nu pot să mențină sau să introducă alte dispoziții decât cele stabilite în prezenta directivă.

[…]

(3) Statele membre se asigură că prestatorii de servicii de plată nu derogă, în detrimentul utilizatorilor serviciilor de plată, de la dispozițiile normelor de drept intern care pun în aplicare sau care corespund cu dispozițiile prezentei directive, cu excepția cazului în care o astfel de derogare este prevăzută în mod expres în prezenta directivă.

Cu toate acestea, prestatorii de servicii de plată pot decide să acorde condiții mai favorabile utilizatorilor serviciilor de plată[6].”

[6] Conținutul articolelor transcrise a fost preluat, cu câteva modificări, de Directiva 2015/2366, care abrogă Directiva 2007/64.

B. Dreptul bulgar

10. Articolul 75 alineatul 2 din Zakon za zadalzheniata i dogovorite (Legea privind obligațiile și contractele) prevede:

„[…]

Debitorul este liberat atunci când a executat cu bună-credință o obligație față de o persoană care, pe baza unor împrejurări clare, pare a fi îndreptățită să accepte prestația. […]”

11. Articolul 57 alineatul 1 din Zakon za platezhnite uslugi i platezhnite sistemi (Legea privind serviciile de plată și sistemele de plată) din 2009[7] prevede:

„În cazul unei operațiuni de plată neautorizate, prestatorul de servicii de plată rambursează imediat plătitorului suma aferentă operațiunii de plată neautorizate și, dacă este necesar, readuce contul de plăți în situația în care s-a aflat înaintea efectuării operațiunii de plată neautorizate.”

II. Situația de fapt, litigiul și întrebările preliminare

12. În loc să prezinte situația de fapt pe care o consideră dovedită, instanța de trimitere descrie în decizia de trimitere situația de fapt invocată de fiecare parte în litigiu. Aceasta este redată mai jos.

A. Situația de fapt invocată de reclamant (UA)

13. La 22 noiembrie 2017, UA și Eurobank EFG Bulgaria AD (denumită în continuare „Eurobank”) au încheiat la Sofia (Bulgaria) un contract de cont curent. Prin acest contract, banca s-a angajat să deschidă și să mențină pe numele lui UA un cont curent în euro pe durată nedeterminată în vederea furnizării de servicii de plată. UA a depus în cont suma totală de 999 860 de euro prin mai multe transferuri.

14. La 6 februarie 2018, UA s-a prezentat la bancă pentru a efectua o tranzacție în contul său, dar un angajat al Eurobank l-a informat că soldul contului său era de numai 16 000 de euro.

15. UA susține că a fost surprins de acest fapt și că, după ce a solicitat explicații, angajatul i-a prezentat un extras bancar cu privire la tranzacțiile efectuate din cont de la data deschiderii lui până la data de 6 februarie 2018.

16. Din extrasul bancar, UA a constatat că o persoană pe care nu o cunoștea, numită MK, ar fi efectuat acte de dispoziție în legătură cu soldul din cont prin intermediul a șase ordine individuale de transfer în valoare totală de 982 000 de euro, fără o autorizare valabilă din partea lui UA în calitate de titular al contului.

17. Angajatul Eurobank i-a explicat lui UA că aceste acte juridice de dispoziție unilaterale au fost efectuate de MK care s-a prezentat ca fiind un împuternicit al deponentului și a depus o procură datată 1 decembrie 2017, legalizată de un notar italian.

[7] Abrogată cu efect de la 6 martie 2018, dar aplicabilă în prezenta cauză.

18. UA i-a atras atenția angajatului că acest document nu conținea semnătura sa în calitate de mandant și a întreprins următoarele demersuri pentru protejarea intereselor sale: (a) la 6 martie 2018, a semnalat Eurobank că s-a dispus în mod nelegal de fondurile sale a căror rambursare o solicită; (b) la 8 martie 2018, a transmis o copie a acestei comunicări Băncii Centrale a Republicii Bulgaria și a adresat o cerere scrisă notarului. Notarul i-a răspuns că nu a întocmit și nici nu a legalizat o procură în favoarea lui MK, că procura era cu siguranță „un document fals” și că a comunicat acest lucru atât către Eurobank, ca răspuns la cererea sa din 20 februarie 2018, cât și Colegiului Notarilor din Milano (Italia).

B. Situația de fapt invocată de pârâtă (Eurobank)

19. Eurobank recunoaște că UA s-a prezentat la sucursala sa la 22 noiembrie 2017 împreună cu doi cetățeni italieni. Pe parcursul conversației, angajatul Eurobank a înțeles că UA intenționa să recurgă la un împuternicit pentru a efectua acte de dispoziție privind contul curent care urma să fie deschis. UA a refuzat serviciile de online-banking, notificările prin SMS și cardul bancar pe care le oferea banca.

20. La data de 15 decembrie 2017, o persoană (MK), care s-a prezentat drept împuternicit al lui UA, a mers la biroul băncii și i-a arătat angajatului Eurobank o copie a procurii din 1 decembrie 2017, legalizată de notarul italian la 5 decembrie 2017.

21. Autenticitatea acestei copii a fost certificată prin apostilă și toate documentele au fost traduse din limba italiană în limba bulgară de un traducător autorizat. Procura era specială (expresă) și îi oferea persoanei împuternicite dreptul să dispună de soldul din contul lui UA.

22. MK i-a prezentat angajatului copia originalului procurii pentru fiecare dintre cele șase ordine de transfer.

23. La (6 februarie 2018), data la care UA a luat la cunoștință de cele șase acte de dispoziție privind fondurile din contul său curent, acesta nu a informat angajații băncii cu privire la presupusele nereguli. A făcut-o abia la 20 februarie 2018. La 6 martie 2018, UA a prezentat băncii un înscris în care a precizat că s-au efectuat aceste acte de dispoziție nelegale și a solicitat rambursarea fondurilor sale.

24. Eurobank recunoaște că, la 20 februarie 2018, a întrebat notarul dacă procura din 1 decembrie 2017 a fost dată cu respectarea cerințelor legale și înscrisă în registrul acestuia, dacă respectiva copie legalizată a procurii produce aceleași efecte juridice ca procura însăși și dacă redactarea unor astfel de copii era conformă cu uzanțele, trimițându-i o copie scanată a procurii. Notarul a răspuns simplu: „Documentul anexat este un fals. Nu faceți uz de el.”

25. La 27 februarie 2018, Eurobank a trimis o cerere procurorului general adjunct al Republicii Italiene care, prin semnătura sa, a autentificat copia procurii în cauză prin aplicarea apostilei reglementate de Convenția de la Haga privind apostila[8]. Procuratura din Monza (Italia) a confirmat că apostila fusese aplicată la 12 decembrie 2017, cu alte cuvinte a confirmat oficial că „apostila de pe copia procurii este valabilă”.

[8] Convenția din 5 octombrie 1961 cu privire la suprimarea cerinței supralegalizării actelor oficiale străine (denumită în continuare „Convenția privind apostila”). Convenția și documentele relevante sunt disponibile pe site-ul internet al Conferinței de la Haga de drept internațional privat (www.hcch.net) la rubrica „Convenții și alte instrumente, secțiunea specială „Apostila”.

C. Rezumatul tezelor celor două părți

26. În opinia UA, angajații Eurobank au acționat imprudent și au dat dovadă de neglijență gravă atunci când au permis unei persoane fără putere de reprezentare să dispună de fondurile din contul său curent. Procura prezentată avea un viciu de formă și nu putea fi acceptată în lipsa semnăturii mandantului. Prin urmare, Eurobank ar fi trebuit să refuze efectuarea celor șase tranzacții în cauză.

27. Eurobank susține că:

– documentul prezentat este o copie a procurii, iar nu procura însăși, motiv pentru care nu conținea semnătura mandantului;

– prin aplicarea apostilei, autoritatea italiană competentă a atestat veracitatea semnăturilor și identitatea ștampilelor de pe documente, confirmând astfel legalizarea de către notar a copiei procurii, altfel spus autenticitatea documentului, ceea ce a permis utilizarea copiei procurii în Bulgaria;

– cele șase operațiuni de plată au fost efectuate în favoarea unui așa-numit „creditor putativ” și, potrivit unei clauze din condițiile generale aplicabile contractului, coroborată cu articolul 75 alineatul (2) din Legea (bulgară) privind obligațiile și contractele, „banca nu răspunde pentru sumele plătite și pentru actele de dispoziție efectuate în temeiul unei procuri, dacă revocarea acesteia nu i-a fost comunicată în scris și dacă, înainte de primirea comunicării, banca a plătit cu bună-credință o sumă către o persoană care, pe baza unor împrejurări clare, părea îndreptățită să primească suma respectivă”.

D. Litigiul și întrebările preliminare

28. La data de 4 februarie 2019, UA a chemat în judecată Eurobank la Sofiyski gradski sad (Tribunalul Orașului Sofia, Bulgaria) care admis acțiunea prin hotărârea din 13 mai 2021 și a obligat Eurobank să îi ramburseze lui UA suma de 982 000 de euro aferentă operațiunilor de plată neautorizate [9].

29. Eurobank a declarat apel împotriva hotărârii primei instanțe la Apelativen sad Sofia (Curtea de Apel din Sofia, Bulgaria), care adresează Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Procura prin care persoana împuternicită realizează, printr-un ordin de plată, un act de dispoziție privind patrimoniul în numele plătitorului constituie un instrument de plată în sensul articolului 4 punctul 23 din [Directiva 2007/64]?

2) Apostila pe care autoritatea străină competentă a aplicat-o, în temeiul Convenției de la Haga din 1961 privind suprimarea cerinței supralegalizării actelor oficiale străine, face parte din procedura de autentificare atât pentru instrumentul de plată, cât și pentru operațiunea de plată în sensul articolului 4 punctul 19 coroborat cu articolul 59 alineatul (1) din directivă?

[9] Instanța menționată a mai obligat Eurobank să îi plătească lui UA suma de 1 182,40 euro cu titlu de despăgubiri pentru prejudiciul material și suma de 74 521 de euro cu titlu de dobânzi.

(3) În cazul în care instrumentul de plată (inclusiv cel care autorizează o terță persoană să efectueze acte de dispoziție în numele plătitorului) îndeplinește cerințele de formă (extrinseci), instanța națională poate considera că operațiunea de plată este autorizată, cu alte cuvinte, că plătitorul a consimțit la executarea operațiunii?”

III. Procedura în fața Curții

30. Cererea de decizie preliminară a fost înregistrată de Curte la 21 iunie 2022.

31. Au formulat observații scrise UA, Eurobank, guvernele bulgar, ceh și italian și Comisia Europeană.

32. În urma observațiilor formulate, instanța de trimitere și-a completat decizia cu anumite informații suplimentare, prin intermediul unui addendum primit de Curte la 13 ianuarie 2023.

33. Curtea a invitat părțile să își exprime punctul de vedere în ședință cu privire la pertinența informațiilor cuprinse în acel addendum la cererea de decizie preliminară.

34. La ședința care s-a desfășurat la 28 septembrie 2023 s-au prezentat doar guvernul bulgar și Comisia.

IV. Apreciere

A. Prima întrebare preliminară

35. Instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă „procura prin care persoana împuternicită realizează, printr-un ordin de plată, un act de dispoziție privind patrimoniul în numele plătitorului” constituie un *instrument de plată* în sensul articolului 4 punctul 23 din Directiva 2007/64.

36. Articolul 4 din Directiva 2007/64 conține două definiții în sensul directivei respective:

– „instrument de plată” înseamnă „orice dispozitiv (dispozitive) personalizat(e) și/sau orice serie de proceduri convenite între utilizatorul serviciilor de plată și prestatorul de servicii de plată și folosit de utilizatorul serviciilor de plată pentru a iniția un ordin de plată” (punctul 23);

– „ordin de plată” înseamnă „orice dispoziție a plătitorului sau a beneficiarului plății către prestatorul său de servicii de plată prin care se solicită executarea unei operațiuni de plată” (punctul 16).

37. Instrumentele de plată, în sensul Directivei 2007/64 sunt, prin urmare, atât dispozitivele fizice (carduri și telefoane mobile), cât și o *serie de proceduri* (coduri PIN, coduri TAN, DigiPass, Bizum, nume de utilizator/parolă etc.) convenite între utilizatorul serviciilor de plată [10] și PSP pentru a iniția un ordin de plată.

[10] În ceea ce privește noțiunile de servicii de plată și de utilizator de servicii de plată, a se vedea Hotărârea din 11 aprilie 2019, Mediterranean Shipping Company (Portugal) – Agentes de Navegação (C-295/18, EU:C:2019:320, punctele 37-48 și 54).

38. Concret, utilizatorul poate conveni cu un PSP că, prin intermediul unei serii de proceduri stabilite de comun acord, va utiliza aceste proceduri pentru a instrui PSP-ul său să efectueze o operațiune de plată (plasare, transfer sau retragere de fonduri).

39. Articolul 4 punctul 23 din Directiva 2007/64 utilizează o noțiune foarte largă de instrument de plată, astfel încât tipul de tehnologie, mijloacele de transmitere a ordinului de plată și controlul elementelor de securitate nu sunt decisive, chiar dacă elementele de securitate se află în posesia utilizatorului [11].

40. Conform jurisprudenței Curții [12], instrumentele de plată pot fi:

– personalizate, cu alte cuvinte care permit PSP-ului să verifice dacă ordinul de plată a fost inițiat de un utilizator autorizat;

– nepersonalizate, caz în care PSP „nu sunt obligați să dovedească autentificarea operațiunii în ipoteza menționată la articolul 59 din Directiva [2007/64]”.

41. În Hotărârea T-Mobile Austria, Curtea a clarificat interpretarea articolului 4 punctul 23 din Directiva 2007/64, având în vedere divergențele dintre diferitele versiuni lingvistice cu privire la utilizarea adjectivului „personalizat” în legătură cu sintagmele „orice dispozitiv” și „serie de proceduri”. Aceasta a considerat că, pentru a fi calificat drept „personalizat”, un instrument de plată trebuie să permită PSP-ului de plată să verifice dacă ordinul de plată a fost inițiat de un utilizator abilitat să facă acest lucr[u] [13].

42. Prin urmare, noțiunea utilizată la articolul 4 punctul 23 din Directiva 2007/64 poate include o *serie de proceduri* convenite între PSP și utilizator, pe care acesta din urmă le folosește pentru a iniția un ordin de plată [14].

43. În prezenta cauză, documentul prezentat Eurobank era o copie a procurii speciale (exprese), care ar fi fost întocmită de un notar italian, prin care UA dădea dreptul persoanei împuternicite să dispună de soldul din cont. Copia a fost legalizată prin apostilă și tradusă în limba bulgară de un traducător autorizat.

44. În principiu, o procură specială și expresă acordată de titularul contului de plăți [15] unui împuternicit, prin care acestuia din urmă i se acordă dreptul să efectueze tranzacții într-un cont bancar, nu constituie – sub rezerva considerațiilor pe care le vom adăuga în continuare – un

[11] Această afirmație este conformă cu jurisprudența Curții potrivit căreia „articolul 4 [punctul] 23 din Directiva 2007/64 trebuie interpretat în sensul că atât procedura de emitere a unui ordin de virament printr-un formular de virament care poartă semnătura olografă a plătitorului, cât și procedura de emitere a unui ordin de virament online constituie instrumente de plată în sensul acestei dispoziții” [Hotărârea din 9 aprilie 2014, T-Mobile Austria (C-616/11, EU:C:2014:242, denumită în continuare „Hotărârea T-Mobile Austria”, punctele 29-44)].

[12] Hotărârea T-Mobile Austria, punctele 33 și 34, și Hotărârea din 11 noiembrie 2020, DenizBank (C-287/19, EU:C:2020:897, punctele 69-72).

[13] Hotărârea T-Mobile Austria, punctele 31 și 33.

[14] Curtea a calificat de exemplu funcția *Near Field Communication* (NFC), denumită în mod obișnuit funcția de „plată *contactless*”, a cardurilor bancare multifuncționale personalizate ca fiind un instrument de plată nepersonalizat, celelalte funcții ale acestor carduri fiind instrumente de plată personalizate. A se vedea Hotărârea din 11 noiembrie 2020, DenizBank (C-287/19, EU:C:2020:897, punctul 79), și Concluziile noastre din 30 aprilie 2020, DenizBank (C-287/19, EU:C:2020:322, punctele 29-51).

[15] În ceea ce privește noțiunea de cont de plăți utilizată la articolul 4 punctul 14 din Directiva 2007/64, a se vedea Hotărârea din 4 octombrie 2018, ING-DiBa Direktbank Austria (C-191/17, EU:C:2018:809).

instrument de plată. Procura respectivă nu permite deci PSP-ului să verifice dacă ordinul de plată a fost inițiat de un utilizator autorizat și nu este un instrument pus la dispoziția unui titular de cont de plăți de către PSP.

45. Cu toate acestea, astfel cum am arătat anterior, potrivit articolului 4 punctul 23 din Directiva 2007/64, instrumentele de plată pot consta într-o *serie de proceduri* „convenite” între PSP și utilizator. Nu există niciun impediment pentru a nu include procura într-o astfel de serie de proceduri, fiind necesar în acest sens să existe un acord prealabil între titularul contului de plăți și PSP.

46. În acord cu această cerință, articolul 54 alineatele (1) și (2) din Directiva 2007/64 prevede că operațiunile de plată sunt considerate autorizate numai în cazul în care plătitorul și-a exprimat consimțământul referitor la executarea operațiunii de plată și că acest consimțământ trebuie să fie dat în forma convenită între plătitor și PSP-ul său. În lipsa consimțământului, operațiunea de plată este considerată neautorizată.

47. Prin urmare, pentru a răspunde la întrebarea preliminară, este esențial să se stabilească dacă a existat efectiv un astfel de acord între utilizator și PSP. Pentru a elimina îndoielile cu privire la acest aspect, Apelativen sad Sofia (Curtea de Apel din Sofia) a adăugat un addendum la decizia sa de trimitere, din care rezultă că contractul-cadru [16] încheiat între Eurobank și UA este supus condițiilor generale convenite la 22 noiembrie 2017 și conține următoarele clauze:

– în conformitate cu clauza V.22, titularul contului poate efectua acte de dispoziție în legătură cu fondurile fie personal, fie prin împuternicit, abilitat prin procură legalizată de notar, ce conține o declarație explicită de voință de a efectua acte de dispoziție în legătură cu fondurile din contul de plăți. Pentru a dispune de fonduri prin intermediul unui împuternicit, acesta din urmă trebuie să prezinte *originalul procurii* și un document de identitate valid;

– în conformitate cu clauza V.25, banca verifică sub aspect formal procurile care îi sunt prezentate și semnăturile acestora.

48. Se pare însă că a existat un *acord* între UA (în calitate de titular al contului de plăți) și Eurobank (în calitate de PSP) care prevedea posibilitatea de a utiliza procura notarială pentru a dispune de fondurile din cont. Contractul încheiat între cele două părți includea în acest sens o serie de etape (o procedură) indispensabile pentru ca PSP să execute ordinul de plată atribuit utilizatorului.

49. Din această perspectivă se poate accepta că, prin procura notarială, titularul contului de plăți transmite indirect PSP-ului intenția sa de a efectua operațiuni de plată din fondurile existente în contul de plăți. Acest tip de împuternicire este astfel elementul *inițial* al seriei de proceduri „convenite” între PSP și utilizator pentru executarea unui ordin de plată.

[16] În conformitate cu articolul 4 punctul 12 din Directiva 2007/64, un „contract-cadru” este definit ca fiind „un contract de servicii de plată care reglementează executarea viitoare a operațiunilor de plată individuale și succesive și care poate stipula obligația de a deschide un cont de plăți și condițiile aferente acestuia”.

50. În aceeași măsură, procura ar putea fi calificată drept un instrument de plată nepersonalizat (unul indirect [17], am putea spune), deoarece persoana împuternicită poate acționa în legătură cu contul de plăți prezentând procura sau o copie legalizată în mod corespunzător, fără a fi nevoie să prezinte un ordin de transfer cu semnătura olografă a titularului de cont. Dacă ar fi obligatoriu un astfel de ordin semnat olograf de titularul contului, procura pentru gestionarea contului de plăți ar fi lipsită de sens, deoarece ar fi întotdeauna necesar ca titularul contului să efectueze tranzacțiile și să le confirme cu semnătura sa.

51. Este adevărat că procura nu este emisă de PSP, ci de titularul contului pentru un terț, cu scopul de a dispune ca acesta să efectueze operațiuni de plată în numele său. Această împrejurare nu împiedică însă ca procura să fie considerată un element al seriei de proceduri convenite de ambele părți, care constituie instrumentul de plată. În mod similar, un transfer dispus personal la sediul băncii, printr-un ordin olograf al titularului contului, constituie de asemenea un instrument de plată, chiar dacă nu a fost emis de PSP.

52. Consimțământul PSP-ului, exprimat în contractul-cadru care permite utilizarea procurii, evidențiază în sine un control indirect al PSP-ului asupra respectivului tip de instrument de plată, deoarece acesta are posibilitatea de a permite sau nu titularului contului să îl utilizeze.

53. În lumina considerațiilor anterioare, observăm că discuția s-a axat pe aspectul dacă clauzele V.22 și V.25 din contractul-cadru încheiat între instituția de credit și clientul său impuneau prezentarea *originalului procurii* fără de care Eurobank nu putea permite să se dispună de fonduri. Revine instanței de trimitere sarcina de a interpreta clauzele acestui contract-cadru în raport cu situația de fapt pe care o consideră dovedită.

54. Sub rezerva analizei instanței de trimitere cu privire la conținutului acordului, considerăm că este necesar să se răspundă la prima întrebare că articolul 4 punctul 23 din Directiva 2007/64 trebuie interpretat în sensul că o procură specială și expresă a titularului contului de plăți pentru o persoană împuternicită în vederea efectuării de acte de dispoziție în legătură cu fondurile nu reprezintă, în principiu, un instrument de plată, cu excepția cazului în care titularul contului bancar și PSP-ul său au convenit acest lucru prin clauzele contractului-cadru care este obligatoriu.

55. În această ultimă ipoteză, procura ar face parte dintr-o serie de proceduri convenite între PSP și utilizatorul serviciilor de plată pentru a iniția un ordin de plată. Având în vedere că nu este exclus ca aceasta să fi fost situația în prezenta cauză, putem proceda la examinarea următoarelor întrebări.

B. A doua întrebare preliminară

56. Instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă apostila aplicată de autoritatea străină competentă în temeiul Convenției privind apostila „face parte din procedura de autentificare atât pentru instrumentul de plată, cât și pentru operațiunea de plată în sensul articolului 4 punctul 19 coroborat cu articolul 59 alineatul (1) din Directiva [2007/64]”.

[17] Hotărârea T-Mobile Austria, punctul 39, menționează unul dintre cele mai frecvente cazuri de instrumente de plată personalizate: „emiterea unui astfel de ordin de virament presupune în general ca plătitorul să depună un specimen de semnătură olografă la instituția de creditare la momentul deschiderii contului său de plăți, ca acesta să utilizeze anumite formulare de virament și să aplice pe formularele respective semnătura olografă. Instituția de creditare amintită poate autentifica ordinul de plată, în sensul articolului 4 punctul 19 din Directiva [2007/64], prin compararea semnăturii olografe aplicate pe formularul de virament cu specimenul de semnătură olografă depus în prealabil de plătitor”.

57. Vom analiza în mod separat problemele pe care le ridică această întrebare în ceea ce privește autentificarea și Convenția privind apostila.

1. Autentificarea

58. Directiva 2007/64 se referă la această noțiune într-un dublu context:

– ea definește autentificarea la articolul 4 punctul 19 ca fiind „procedura care permite prestatorului de servicii de plată să verifice utilizarea unui instrument de plată specific, inclusiv elementele sale de securitate personalizate” [18];

– ea adaugă, la articolul 59 alineatul (1), că PSP vor trebui să dovedească faptul că operațiunea de plată [19] a fost *autentificată*, înregistrată corect și introdusă în conturi și că nu a fost afectată de nicio defecțiune tehnică sau de alte deficiențe, în cazul în care un utilizator neagă faptul că a autorizat-o.

59. PSP trebuie să utilizeze autentificarea pentru a verifica dacă titularul contului a consimțit la executarea uneia sau mai multor operațiuni de plată. Autentificarea (instrumentului de plată și a operațiunii în sine) conferă fiabilitate operațiunilor pe care le poate dispune persoana împuternicită și este esențială pentru ca PSP să execute corect ordinele de plată și să fie exonerat de răspundere.

60. Astfel, în cazul în care utilizatorul neagă că a autorizat operațiunea de plată, sarcina probei revine PSP-ului. Inversarea sarcinii probei este deosebit de favorabilă utilizatorului: PSP trebuie să dovedească circumstanțele care, conform Directivei 2007/64, l-ar exonera de obligația de rambursare aferentă operațiunilor de plată pe care titularul contului pretinde că nu le-a autorizat.

61. Faptul că sarcina probei revine în această ipoteză PSP-ului este în concordanță cu articolul 54 alineatul (1) din Directiva 2007/64: operațiunile de plată pot fi considerate autorizate numai dacă plătitorul și-a dat consimțământul pentru executarea lor înainte sau, eventual, după executare în cazul în care a convenit astfel cu PSP-ul său. În lipsa consimțământului, operațiunea de plată este considerată neautorizată.

62. Potrivit articolului 54 alineatul (2) din Directiva 2007/64, consimțământul pentru executarea unei operațiuni de plată sau a unei serii de operațiuni de plată se dă în forma convenită între plătitor și PSP-ul său. Este posibil, la fel cum s-a întâmplat în prezenta cauză și cum am arătat deja, ca utilizatorul și PSP să convină asupra posibilității de a utiliza o procură expresă pentru a-și exprima consimțământul și pentru a-i permite împuternicitului să efectueze acte de dispoziție privind fondurile din contul de plăți.

63. Procura este deci unul dintre instrumentele prin care utilizatorul serviciilor de plată își dă consimțământul pentru ca persoana împuternicită să execute operațiuni de plată din contul său.

[18] Directiva 2015/2366 a completat această definiție, precizând la articolul 4 punctul 29 că, pe lângă instrumentul de plată, autentificarea permite, de asemenea, PSP să „verifice identitatea unui utilizator de servicii de plată”. Articolul 4 punctul 30 din Directiva 2015/2366 introduce noutatea privind „autentificarea strictă a clienților”, și anume „o autentificare care se bazează pe utilizarea a două sau mai multe elemente incluse în categoria cunoștințelor (ceva ce doar utilizatorul cunoaște), posesiei (ceva ce doar utilizatorul posedă) și inerenței (ceva ce reprezintă utilizatorul) care sunt independente, în sensul că neîndeplinirea unui element nu compromite fiabilitatea celorlalte elemente, și care sunt concepute în așa fel încât să protejeze confidențialitatea datelor de autentificare”.

[19] Articolul 4 punctul 5 din Directiva 2007/64 definește operațiunea de plată ca fiind „acțiunea, inițiată de plătitor sau de beneficiarul plății, de a plasa, transfera sau retrage fonduri, indiferent de eventualele obligații subiacente existente între plătitor și beneficiarul plății”.

64. În acest context, întrucât revine PSP-ului sarcina de a dovedi existența consimțământului titularului contului de plăți, procedura de autentificare a procurii trebuie efectuată de PSP cu maximă diligență pentru a nu a atrage răspunderea sa.

65. Implicarea unui notar este un element care asigură, în principiu, veridicitatea și fiabilitatea procurii. Cu toate acestea, intervenția notarului nu este reglementată de Directiva 2007/64 și trebuie să se realizeze în conformitate cu normele dreptului național [20].

66. Pe scurt, în cazul în care utilizatorul și PSP au convenit că procura face parte din seria de proceduri convenite pentru inițierea unui ordin de plată, autentificarea procurii este esențială pentru ca PSP să verifice dacă titularul contului a autorizat persoana împuternicită să efectueze operațiuni de plată.

67. Rămâne de analizat modul în care existența apostilei reglementate de Convenția de la Haga influențează procedura de autentificare a procurii.

2. Convenția privind apostila

68. Potrivit informațiilor furnizate de instanța de trimitere și de părți, s-a ridicat o problemă în legătură cu autenticitatea documentului prezentat Eurobank de MK.

69. După câte se pare, MK a furnizat o copie a originalului procurii, legalizată de notarul din Milano (Italia), cu apostila autorității italiene competente să îndeplinească această formalitate.

70. Notarul a răspuns solicitărilor Eurobank, informând-o că procura era falsă. Cu toate acestea, conform comisiei rogatorii dispuse de instanța de trimitere, autoritatea italiană a confirmat veridicitatea apostilei aplicate pe copia procurii [21].

71. Această neconcordanță va trebui elucidată de instanța de trimitere pentru a stabili dacă a existat o activitate frauduloasă. Aceasta trebuie de asemenea să interpreteze contractul-cadru încheiat între UA și Eurobank, în lumina dreptului național, pentru a decide dacă, în conformitate cu clauzele sale, nu era suficientă copia procurii [22], ci este necesar *originalul* acestei procuri semnat în mod corespunzător de mandant.

[20] Potrivit guvernului bulgar, pentru a se putea efectua acte de dispoziție cu privire la fondurile din conturile de plăți, aceste norme impun certificarea de către un notar a semnăturii de pe procură.

[21] Apostila certifică doar autenticitatea semnăturii, calitatea în care a acționat semnatarul și, eventual, identitatea sigiliului sau a ștampilei aplicate pe document. A se vedea articolul 5 din Convenția privind apostila.

[22] Eurobank susține că, în dreptul bulgar și în cel italian, copia legalizată notarială a unui document oficial (în speță, o procură) are aceeași eficiență probatorie precum originalul actului respectiv.

72. Dreptul Uniunii nu conține nicio dispoziție specifică aplicabilă legalizării unei procuri notariale pentru a efectua acte de dispoziție cu privire la un cont de plăți. Regulamentul (UE) 2016/1191 [23] a stabilit o procedură simplificată de legalizare a documentelor oficiale, însă procura notarială întocmită pentru efectuarea de acte de dispoziție în legătură cu un cont de plăți nu figurează printre acestea [24].

73. Instanța de trimitere arată că Convenția privind apostila [25] se aplică legalizării în Bulgaria a unei procuri notariale pentru efectuarea de acte de dispoziție cu privire la un cont bancar. Convenția [articolul 1 al doilea paragraf litera (c)] consideră actele notariale drept documente oficiale.

74. În temeiul acestei convenții, în ceea ce privește documentele oficiale eliberate pe teritoriul unui stat contractant și care trebuie să fie prezentate pe teritoriul unui alt stat contractant:

– fiecare stat parte elimină legalizarea documentelor cărora li se aplică convenția și care trebuie prezentate pe teritoriul său;

– singura formalitate necesară pentru a certifica autenticitatea semnăturii, calitatea în care a acționat semnatarul documentului și, dacă este cazul, identitatea sigiliului sau a ștampilei aplicate pe document este aplicarea apostilei descrise la articolul 4 de autoritatea competentă a statului emitent.

75. În definitiv, convenția înlocuiește procesul tradițional și greoi de legalizare cu o unică formalitate, și anume eliberarea unui certificat de autenticitate denumit „apostilă”, emis de statul de origine. Apostila certifică autenticitatea originii unui document oficial, astfel încât să poată fi prezentat într-o țară străină, cu condiția ca această țară să fie parte contractantă la convenție. Prin urmare, apostilarea are același efect ca legalizarea [26].

76. Deși Curtea nu este competentă să interpreteze Convenția privind apostila (deoarece nu face parte din dreptul Uniunii), nimic nu o împiedică, atunci când interpretează dispozițiile Directivei 2007/64, să indice instanței de trimitere că apostila aplicată de o autoritate străină în temeiul convenției respective este unul dintre mijloacele pe care PSP le poate utiliza pentru a autentifica un instrument de plată, în cazul în care acesta din urmă este un document oficial străin.

[23] Regulamentul (UE) 2016/1191 al Parlamentului European și al Consiliului din 6 iulie 2016 privind promovarea liberei circulații a cetățenilor prin simplificarea cerințelor de prezentare a anumitor documente oficiale în Uniunea Europeană și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 1024/2012 (JO 2016, L 200, p. 1). Eliminarea legalizării și a formalităților similare este o regulă comună regulamentelor europene privind cooperarea judiciară în materie civilă, în beneficiul actelor emise într-un stat membru în contextul regulamentului în cauză: a se vedea de exemplu articolul 61 din Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2012, L 351, p. 1).

[24] Articolul 2 limitează aplicarea sa la documentele oficiale eliberate de autoritățile unui stat membru în conformitate cu dreptul său intern care trebuie să fie prezentate autorităților altui stat membru și al căror scop principal este de a stabili unul sau mai multe elemente referitoare la starea civilă a persoanei, relevante pentru libera circulație pe teritoriul Uniunii (nașterea, decesul, numele, cetățenia etc.).

[25] Italia și Bulgaria sunt părți la Convenția privind apostila, la fel ca toate statele membre ale Uniunii. Cu toate acestea, Uniunea nu este parte, iar această convenție nu face parte din dreptul Uniunii.

[26] A se vedea explicația exhaustivă privind aplicarea acestei convenții în Conferința de la Haga de drept internațional privat, *Practical Handbook on the Operation of the Apostille Convention*, Haga, 2023.

C. A treia întrebare preliminară

77. Instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă poate să prezume că titularul contului a autorizat operațiunea de plată, cu alte cuvinte că a consimțit la executarea sa, în cazul în care un instrument de plată este corect din punct de vedere formal (extern).

78. Pentru a răspunde, Curtea trebuie să abordeze mai întâi regimul armonizat de răspundere a PSP-urilor [27] și a utilizatorilor pentru operațiunile de plată neautorizate de aceștia din urmă.

79. Vom analiza caracteristicile acestui regim de răspundere, iar apoi vom prezenta câteva reflecții care i-ar putea fi utile instanței de trimitere pentru aplicarea lui în prezenta cauză.

1. Răspunderea PSP-urilor pentru operațiunile de plată neautorizate de utilizator

80. În conformitate cu articolul 60 din Directiva 2007/64, coroborat cu articolele 58 și 59 din aceasta, răspunderea pentru pierderile suferite ca urmare a operațiunilor de plată neautorizate revine, în principiu, PSP-urilor, iar nu utilizatorilor. Totuși, aceștia din urmă pot fi obligați, în anumite împrejurări, să suporte astfel de pierderi.

81. Întrebarea adresată de instanța de trimitere se referă la aspectul dacă o autentificare pur formală (externă) a instrumentului de plată ar exonera PSP de răspundere.

82. Din considerațiile prezentate de instanța de trimitere în decizia sa, pare să rezulte că, în opinia acesteia:

– interpretarea literală a cauzelor de exonerare enumerate în Directiva 2007/64 ar implica faptul că un PSP, „chiar dacă ar acționa cu bună-credință (respectând diligența unui comerciant ordonat), ar fi pe deplin răspunzător pentru operațiunea de plată neautorizată executată. […] Pentru a obține o exonerare de răspundere, [PSP] trebuie să dovedească o formă calificată de culpă a plătitorului care să fi acționat cu intenție (inclusiv în mod fraudulos) sau din neglijență gravă”;

– o astfel de interpretare, adaugă instanța, ar expune PSP la pierderi patrimoniale semnificative, deși a fost de bună-credință, altfel spus a luat toate măsurile necesare care sunt conforme cu cerințele legale și cu bunele practici comerciale. În această măsură, ea ar afecta buna desfășurare a serviciilor de plată, ceea ce contravine scopului Directivei 2007/64 de a promova libera circulație a serviciilor și a capitalurilor;

– o soluție diferită ar fi totuși posibilă pe baza unei interpretări teleologice, logice și sistematice a cauzelor de exonerare de răspundere a PSP-urilor, prevăzute de Directiva 2007/64.

[27] În ceea ce privește răspunderea PSP-urilor, a se vedea Guimarães, M. R.: „Los medios de pago en el derecho europeo y en los instrumentos europeos de armonización del derecho privado”, *Banca, Borsa, Titoli di Credito*, 2017, nr. 4, p. 571-574, Janczuk-Gorywoda, A., „Enforcing smart: exploiting complementarity of public and private enforcement in the Payment Services Directive 2”, în Cherednychenko, O., și Andenas, M., *Financial Regulation and Civil Liability in European Law*, Edward Elgar, 2020, p. 115-137, și Paglietti, C. M., „Restitution and Liability in the Multilevel Regulatory Framework of Unauthorized Digital Payment Transactions”, *European Review of Private Law*, 2022, nr. 1, p. 165.

83. În vederea interpretării unei dispoziții a dreptului Uniunii, trebuie să se țină seama nu numai de formularea acesteia, ci și de contextul în care se înscrie și de obiectivele urmărite de reglementarea din care face parte [28].

84. Curtea a confirmat deja, în ceea ce privește dispozițiile aplicabile ale Directivei 2007/64, că:

– interpretarea literală a articolelor 58 și 60 din Directiva 2007/64 condiționează răspunderea PSP, în cazul unei plăți neautorizate, de notificarea de către utilizator a operațiunii neautorizate. În cazul în care acest utilizator nu semnalează PSP-ului său o operațiune neautorizată în termen de maximum 13 luni de la debitare, nu poate angaja răspunderea PSP-ului nici măcar în temeiul dreptului comun și, prin urmare, nu poate obține rambursarea aferentă acestei operațiuni neautorizate [29];

– interpretarea literală și contextuală a articolului 60 alineatul (1) din Directiva 2007/64 confirmă acest raționament, care se aplică atât operațiunilor neautorizate, cât și operațiunilor executate în mod defectuos [30]. Succint, această dispoziție impune ca PSP să ramburseze imediat plătitorului valoarea operațiunii neautorizate și, dacă este cazul, să readucă contul debitat în situația în care s-ar fi aflat dacă operațiunea de plată neautorizată nu s-ar fi efectuat;

– interpretarea teleologică a articolului 58 și a articolului 60 alineatul (1) din Directiva 2007/64 confirmă interpretările literală și contextuală ale acestor dispoziții [31];

– geneza Directivei 2007/64 [32] susține considerațiile anterioare și imposibilitatea ca dreptul național să stabilească un regim de răspundere diferit [33].

85. Astfel, după efectuarea notificării indispensabile (privind orice operațiune neautorizată) în termenul prevăzut, PSP este obligat să ramburseze imediat suma în cauză.

86. Acest regim de răspundere include mecanismul sarcinii probei, care este deosebit de favorabil utilizatorului și la care am făcut referire anterior: PSP, iar nu utilizatorul, este cel care trebuie să dovedească circumstanțele care l-ar exonera de obligația de rambursare, și anume faptul că operațiunea de plată a fost autentificată, înregistrată corect și introdusă în conturi [34].

87. Astfel cum a arătat pe scurt avocatul general Saugmandsgaard Øe în concluziile prezentate în cauza CRCAM „[l]egiuitorul Uniunii a stabilit astfel un regim de răspundere întemeiat pe trei elemente esențiale și legate între ele, și anume o obligație de notificare ce revine utilizatorului serviciilor de plată […], atribuirea sarcinii probei prestatorului acestor servicii […], și, în sfârșit, în

[28] Hotărârea din 24 martie 2021, MCP (C-603/20 PPU, EU:C:2021:231, punctul 37), și Hotărârea din 2 septembrie 2021 CRCAM (C-337/20, EU:C:2021:671, denumită în continuare „Hotărârea CRCAM”, punctul 31).

[29] Hotărârea CRCAM, punctele 34 și 36.

[30] Hotărârea CRCAM, punctele 37-42.

[31] Hotărârea CRCAM, punctele 43-46.

[32] Hotărârea CRCAM, punctele 47-51.

[33] La punctele 41 și 42 din Hotărârea CRCAM, Curtea a confirmat că regimul de răspundere al PSP-urilor prevăzut de Directiva 2007/64 „a făcut obiectul unei armonizări complete, astfel încât statele membre nu pot menține un regim de răspundere paralel pentru același fapt generator”.

[34] În practică, regimul sarcinii probei prevăzut la articolul 59 din Directiva 2007/64 dă naștere, din momentul la care notificarea menționată la articolul 58 din directivă a fost efectuată în termenul prevăzut de acest articol, obligației PSP-ului de rambursare imediată. Hotărârea CRCAM, punctul 40.

caz de lipsă de probe, răspunderea acestui prestator, în conformitate cu articolele 60 și 75 din directiva menționată, după cum operațiunea a fost neautorizată, neexecutată sau executată în mod defectuos”[35].

88. Potrivit articolului 86 din Directiva 2007/64, intitulat „Armonizare completă”, „fără a aduce atingere [mai multor dispoziții pe care directiva le enumeră], în măsura în care prezenta directivă include dispoziții armonizate, statele membre nu pot să mențină sau să introducă alte dispoziții decât cele stabilite în prezenta directivă”.

89. Întrucât articolele 58, 59 și 60 din Directiva 2007/64 nu figurează printre dispozițiile pentru care articolul 86 acordă o marjă de manevră statelor membre pentru punerea lor în aplicare, Curtea a concluzionat că regimul de răspundere al PSP-urilor prevăzut la aceste articole a făcut obiectul unei armonizări complete, astfel încât statele membre nu pot menține un regim de răspundere paralel pentru același fapt generator[36].

90. Considerentele (1) și (4) ale Directivei 2007/64 sunt formulate în același sens: regimul armonizat de răspundere stabilit prin Directiva 2007/64 nu se poate afla la concurență cu un regim alternativ de răspundere prevăzut de dreptul național care să aibă la bază aceleași fapte și același temei decât cu condiția de a nu fi afectate obiectivele și efectul util ale acestei directive[37].

2. Efectul regimului de răspundere al PSP-urilor asupra prezentului litigiu

91. Nu se contestă faptul că UA, în calitate de titular al contului de plăți, a informat Eurobank, în termenul prevăzut la articolul 58 din Directiva 2007/64, cu privire la existența operațiunilor de plată neautorizate efectuate de presupusul său împuternicit, MK.

92. Eurobank prezintă ca element de autentificare care ar dovedi consimțământul utilizatorului copia apostilată a împuternicirii acordate de UA lui MK în fața unui notar italian. Acesta din urmă însă susține că procura și copia erau false. Pe copia pe care MK a prezentat-o la bancă pentru a dispune efectuarea ordinelor de transfer se pare că nu figura semnătura mandantului care este titularul contului, astfel încât banca nu a fost în măsură să compare semnăturile. De asemenea, nu există nicio dovadă că Eurobank a utilizat mijloace alternative (de exemplu, un apel telefonic înregistrat) pentru a se asigura că UA și-a exprimat acordul cu privire la ordinele de transfer prezentate de MK.

93. În conformitate cu articolul 59 alineatul (2) din Directiva 2007/64, în cazul în care un utilizator al serviciilor de plată neagă faptul că a autorizat o operațiune de plată executată (cum s-a întâmplat în speță), folosirea instrumentului de plată înregistrat de PSP „nu este în mod necesar suficientă pentru a dovedi fie că operațiunea de plată a fost autorizată de către plătitor, fie că plătitorul a acționat în mod fraudulos sau nu a respectat, intenționat sau din neglijență gravă, una sau mai multe dintre obligațiile care îi revin în temeiul articolului 56”.

94. Din această regulă rezultă că utilizarea instrumentului de plată prezentat Eurobank sub forma unei copii (false) a procurii, chiar dacă este certificată și apostilată, poate să nu fie suficientă pentru a dovedi autorizarea de către plătitor.

35 Concluzii EU:C:2021:564, punctul 53.

36 Hotărârea CRCAM, punctele 41 și 42.

37 Hotărârea CRCAM, punctele 44 și 45. A se vedea de asemenea Concluziile avocatului general Spuznar din 7 iulie 2022, Beobank (C-351/21, EU:C:2022:541, punctele 42, 43 și 50).

95. În cazul în care împrejurările existente dădeau naștere unor îndoieli întemeiate cu privire la instrumentul de plată, PSP trebuia să acționeze cu maximă diligență la verificarea veridicității lui pentru a elimina aceste îndoieli și pentru a fi pe deplin convins că titularul contului de plăți a autorizat tranzacțiile în cauză. Aceasta este singura modalitate de a respecta criteriul care stă la baza Directivei 2007/64, și anume de a proteja utilizatorii serviciilor de plată, în special atunci când aceștia sunt consumatori [38].

96. În opinia noastră, având în vedere împrejurările particulare din speță, PSP nu se putea limita la o autentificare pur formală (externă) a copiei legalizate a unei procuri, apostilată de autoritatea competentă a unui stat străin.

97. Directiva 2007/64, dar și Directiva 2015/2366 care i-a succedat au introdus principiul „plătește mai întâi și discută după aceea” în ceea ce privește răspunderea PSP-urilor, cu scopul de a consolida protecția utilizatorilor serviciilor de plată [39].

98. Astfel cum am arătat anterior, revine PSP-urilor sarcina de a face dovada că utilizatorul și-a dat consimțământul pentru o operațiune de plată sau că a acționat în mod fraudulos sau a dat dovadă de neglijență gravă. Sarcina probei impusă PSP este, o spunem din nou, una extrem de dificilă.

99. Nu este posibilă relaxarea regimului armonizat de răspundere a PSP-ului pentru operațiunile de plată neautorizate prin recurgerea la norme naționale [40] care prevăd o răspundere atenuată a PSP-urilor (în raport cu cea mai strictă ce rezultă din Directiva 2007/64). Instanța trebuie să dea prevalență acesteia din urmă aplicând articolul 86 coroborat cu articolele 58, 59 și 60.

100. Argumentul invocat de instanța de trimitere (efectul negativ asupra activității PSP-urilor al unui regim de răspundere strict care protejează utilizatorii) nu este suficient pentru a infirma concluziile anterioare. Legiuitorul european a pus în balanță avantajele și dezavantajele celor două opțiuni și a ales-o pe cea pe care o consideră cea mai favorabilă interesului comun.

101. Autentificarea formală și materială a instrumentelor de plată este esențială, în cadrul opțiunii introduse de Directiva 2007/64, pentru a oferi securitate juridică părților implicate în operațiunile de plată. În aceeași măsură, este esențială pentru buna funcționare a sistemului de plăți în Uniune care promovează libera circulație a capitalurilor.

102. În concluzie, considerăm că articolele 58, 59 și 60 coroborate cu articolul 86 din Directiva 2007/64 trebuie interpretate în sensul că, în cazul în care există împrejurări care dau naștere la îndoieli cu privire la validitatea instrumentului de plată:

– o autentificare pur formală (externă) a unui astfel de instrument de plată nu exonerează PSP-urile de răspundere pentru executarea operațiunilor de plată neautorizate de către plătitor și

[38] Hotărârea din 25 ianuarie 2017, BAWAG (C-375/15, EU:C:2017:38, punctul 45), și Hotărârea din 2 aprilie 2020, PrivatBank (C-480/18, EU:C:2020:274, punctul 66).

[39] A se vedea Guimarães, M. R., și Steennot, R., „Allocation of Liability in Case of Payment Fraud: Who Bears the Risk of Innovation? A Comparison of Belgian and Portuguese Law in the Context of PSD2”, *European Review of Private Law*, 2022, nr. 1, p. 47 și 48.

[40] În prezenta cauză, este invocat ca exemplu articolul 75 alineatul 2 din Legea (bulgară) privind obligațiile și contractele. Conform dispoziției respective, debitorul este liberat atunci când a executat cu bună-credință o obligație față de o persoană care, pe baza unor împrejurări clare, pare a fi îndreptățită să accepte prestația. Acest regim general de răspundere nu este, prin urmare, în concordanță cu regimul de răspundere special al PSP-urilor care rezultă din articolele 58, 59, 60 și 86 din Directiva 2007/64.

– un regim de răspundere instituit de dreptul intern al unui stat membru, care atenuează răspunderea PSP-urilor sau le exonerează de răspundere pentru operațiunile de plată neautorizate în cazul în care PSP-urile efectuează o autentificare pur formală (externă) a instrumentului de plată, nu este conform cu articolele respective.

V. Concluzie

103. În lumina considerațiilor care precedă, propunem Curții să răspundă Apelativen sad Sofia (Curtea de Apel din Sofia, Bulgaria) după cum urmează:

„Articolul 4 punctele 19 și 23 și articolele 58, 59 și 60 coroborate cu articolul 86 din Directiva 2007/64/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 noiembrie 2007 privind serviciile de plată în cadrul pieței interne, de modificare a Directivelor 97/7/CE, 2002/65/CE, 2005/60/CE și 2006/48/CE și de abrogare a Directivei 97/5/CE

trebuie interpretate în sensul că:

1) o procură specială și expresă a titularului contului de plăți care autorizează o persoană împuternicită să realizeze acte de dispoziție în legătură cu fondurile din contul respectiv nu constituie, în principiu, un instrument de plată, cu excepția cazului în care titularul contului de plăți și prestatorul său de servicii de plată au convenit astfel, prin includerea expresă a acestei dispoziții în clauzele contractului-cadru în temeiul căruia au obligații. Într-o astfel asemenea ipoteză, procura ar face parte dintr-o serie de proceduri convenite între prestatorul de servicii de plată și utilizatorul serviciilor de plată pentru a iniția un ordin de plată;

2) apostila aplicată de autoritatea străină competentă în temeiul Convenției de la Haga din 5 octombrie 1961 privind suprimarea cerinței supralegalizării actelor oficiale străine este unul dintre mijloacele pe care prestatorul de servicii de plată le poate utiliza pentru a autentifica un instrument de plată atunci când acesta este conținut într-un document oficial străin;

3) instanța națională este obligată să lase neaplicat un sistem de răspundere a prestatorului de servicii de plată stabilit de legislația națională a unui stat membru, care nu respectă cu strictețe articolele 58, 59 și 60 coroborate cu articolul 86 din Directiva 2007/64, în cazul executării unor operațiuni de plată neautorizate de plătitor;

4) în cazul în care există împrejurări care dau naștere unor îndoieli cu privire la validitatea instrumentului de plată și utilizatorul neagă că a autorizat o operațiune de plată deja executată, prestatorul de servicii de plată care realizează o autentificare pur formală (externă) a unui astfel de instrument de plată nu este exonerat de răspundere pentru executarea operațiunii respective.”